

Αφιέρωμα στο Γιάννη Ρίτσο

“Την πρώτη
και την τελευταία σου λέξη

την είπαν ο έρωτας
και η επανάσταση.

Όλη σου τη σιωπή
την είπε η ποίηση”

Γιάννης Ρίτσος

25 Ιανουαρίου 2009

Ώρα 6:00 μ.μ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ
ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΟΜΙΛΗΤΕΣ:

Γιατρομανωλάκης Γιώργης
Ιλινσκαγια Σόνια

Θα διαβάσει η ηθοποιός
Χριστίνα Δήμιζα

Στο πιάνο συνοδεύει
ο Στάθης Γυφτάκης

Γιάννης Ρίτσος (1909 – 1990)

Η ζωή και το έργο του*

Ο μεγάλος ποιητής της πίκρας και των καημών της Ρωμοσύνης, ο ανυπόταχτος ποιητής της εργατιάς και των καταπιεσμένων, γεννήθηκε στη Μονεμβασία στα 1909.

Ζυμώθηκε από μικρό παιδί με τις πίκρες και τα βάσανα του σπιτιού του και τις δικές του πίκρες. Αυτό το πρώτο σχολειό της ζωής, του καλλιέργησε μια σπάνια ψυχική ευαισθησία, έδωσε φτερά στο ποιητικό του ταλέντο για να φτάσει στις ψηλότερες κορφές της ποιητικής δημιουργίας.

Έζησε την τραγωδία της οικογένειάς του, το θάνατο του μεγαλύτερου αδελφού του, το θάνατο της μητέρας του, την οικονομική χρεωκοπία του γαιοκτήμονα πατέρα του, που τελικά τρελάθηκε, και το δράμα της αγαπημένης του αδελφής Λουλάς που παρα-

φρόνησε κι αυτή, μπροστά στις τόσες συμφορές που χτύπησαν την οικογένειά τους. Ο ίδιος ο ποιητής προσβλήθηκε από φυματίωση, παιδί 17 ετών, και πάλευε σ' όλη του τη ζωή με την αρρώστια του. Η αγωνιστική του πίστη στη ζωή και στα ιδανικά του σοσιαλισμού, η αγάπη του για τον άνθρωπο, του έδωσαν τη δύναμη να νικήσει όλες τις αντιξοότητες... Ολόκληρη η ζωή

του Γιάννη Ρίτσου είναι μια συγκλονιστική τραγωδία, ένας αδιάκοπος αγώνας μέσα στον οποίο ζυμώθηκε και αναδείχτηκε ένας από τους μεγαλύτερους ποιητές της εποχής μας.

Αντιμετώπισε με παλληκαριά και ήθος ανώτερου πνευματικού ανθρώπου όλους τους κατατρεγμούς, την πολύχρονη βασανιστική εξορία στο Μακρονήσι, στον Άν-Στράτη, στα Γιούρα, στη Σάμο, στη Λέρο, αλύγιστος Προμηθέας Δεσμώτης, πιστός στα ιδανικά της Ρωμιοσύνης και της ανθρωπότητας για λευτεριά και κοινωνική δικαιοσύνη και προκοπή. Το ποιητικό του έργο βρίσκονταν πάντοτε υπό συνεχή διωγμό. Μέσα στις απάνθρωπες συνθήκες της εξορίας ο ποιητής δούλευε συνέχεια. Έγραφε τα ποιήματά του σε φιλά χαρτάκια και τα έκρυβε μέσα σε φιαλίδια. Πολλά σώθηκαν, άλλα χάθηκαν. Το έργο του Ρίτσου έχει μεταφραστεί σε 23 γλώσσες.

Ο Ρίτσος δεν είναι μόνο ποιητής. Είναι γενικότερα ο καλλιτέχνης άνθρωπος. Είναι και εκλεκτός ζωγράφος. Τα χειρόγραφα του είναι θαυμάσια κορμφοτεχνήματα, με γράμματα που θυμίζουν παλιά βυζαντινά ευαγγέλια.

Από τα βιώματα της παιδικής του ζωής, την επαφή του με το τοπίο της πατρίδας του, τη φύση, τη ζωή, την ιστορία του τόπου, τους θρύλους και τις παραδόσεις του λαού, εμπνεύστηκε ο ποιητής πολλά ποιήματά του. Όλο του το λυρικό έργο είναι διαποτισμένο από τη βαθύτατη γνώση και αίσθηση της ελληνικής φύσης και ζωής και από δω πηγάζει η ελληνικότητα του έργου του.

Η ποίηση όμως του Ρίτσου έχει πριν απ' όλα κοινωνικό χαρακτήρα, είναι ποίηση πολιτική-κοινωνική, όπλο και σημαία μάχης των καταπιεζομένων. Ο ίδιος ο ποιητής καθορίζοντας το σκοπό και το νόημα της ποίησης γράφει:

«Η ποίηση πρέπει να είναι ένας οδηγός μάχης και ευτυχίας, ένα όπλο στα χέρια του λαϊκού αγωνιστή και μια σημαία στα χέρια της ελευθερίας».

Επιλογή Εργογραφίας

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

«Τρακτέρ» 1934, «Πυραμίδες» 1935, «Επιτάφιος» 1936, «Το τραγούδι της αδελφής μου» 1937, «Εαρινή συμφωνία» 1938, «Η Ρωμιοσύνη» 1945, «Γειτονιές τον κόσμου» 1949, «Σονάτα του Σεληνόφωτος» 1956, «Η αρχιτεκτονική των δεύτερων» 1958, «Οι γερόντισσες και η θάλασσα» 1959, «Κάτω απ' τον ίσκιο του βουνού» 1962, «Μαρτυρίες Α» 1963, «Φιλοκτήτης» 1965, «Ορέστης» 1966, «Μαρτυρίες Β» 1966, «Όστραβα» 1967, «Πέτρες, επαναλήψεις, κιγκλίδωμα» 1972, «Η επιστροφή της Ιφιγένειας» 1972, «Ισμήνη» 1972, «Δεκαοχτώ λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας» 1973, «Γκραγκάντα» 1973, «Καπνισμένο τσουκάλι» 1974, «Ο τοίχος μέσα στον καθρέφτη», «Το ρόπτρο», «Γραφή Τυφλού», «Τα ερωτικά», «Ανταποκρίσεις» 1987.

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

«Μια γυναίκα πλάι στη θάλασσα» 1942
«Πέρα απ' τον ίσκιο των κυπαρισσιών» 1947
«Τα ραβδιά των τυφλών» 1959
«Ο λόφος με το σιντριβάνι» 1959
«Εικονοστάσιο Ανώνυμων Αγίων» (9 πεζογραφήματα / 1982 - 86)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

«Ανθολογία Ρουμάνικης ποίησης» 1961, Αττίλα Γιόζεφ: «Ποιήματα» 1963, Ντόρας Γκαμπέ: «Εγώ, η μητέρα μου και ο κόσμος» 1965, Ιλία Έρεμπουργκ: «Το δέντρο» 1968, Μαγιακόφσκι: «Ποιήματα» 1964, Ναζίμ Χικμέτ «Ποιήματα» 1966, Ν. Γκιλιέν: «Ο μεγάλος ζωολογικός κήπος» 1966, Χο τσι Μινχ: «Ημερολόγιο της φυλακής».

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

- 1955 Κρατικό Βραβείο Ποίησης για τη «Σονάτα του Σεληνόφωτος»
1972 Μέγα Διεθνές Βραβείο Ποίησης της Biennale του Knokk - le
- zont στο Βέλγιο
1975 Διεθνές Βραβείο Δημητρώφ στη Σόφια
1977 Βραβείο Λένιν
1977 Μέγα Γαλλικό Βραβείο Ποίησης Alfred de Vigny
1979 Διεθνές Βραβείο του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ειρήνης
1986 Προτάθηκε για βραβείο ΝΟΜΠΕΛ
1987 Βραβείο Ποιητή Διεθνούς Ειρήνης του ΟΗΕ
1987 Χρυσό Μετάλλιο του Δήμου Αθηναίων
1989 Μετάλλιο Ειρήνης Γρηγόρη Λαμπράκη
1989 Μεγάλος Αστήρας της Φιλίας των Λαών (Γ.Λ.Δ.)
1990 Μετάλλιο Ζολιό - Κιουρί

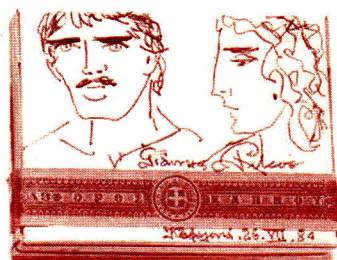
Ανακηρύχτηκε επίτιμος διδάκτωρ των Πανεπιστημίων:

Θεσσαλονίκης (1975)

Μπίρμιγχαμ (1978)

Karl Marx της Λειψίας (1984)

Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών (1987)

*Μόνες περγαμνές μας - τρεις λέξεις: Μακρόνησος, Γυάρος
και Λέρος. Κι αν αδέξιοι
μια μέρα σας φανούν οι στίχοι μας, θυμηθείτε
μονάχα πως γράφτηκαν
κάτω απ' τη μύτη των φρουρών και με τη λόγχη πάντα
στο πλευρό μας.*

ο Ηρακλής κι εμείς

ΑΓΙΑΣΘΗΤΩ

Δεν είναι τρόπος πρόσθεσης η ελευθερία
 άχττιστος άνεμος απέραντος κι οξυγονούχος είναι
 άνεμος όνειρο κι άνεμος σάρκα κι άνεμος πατρίδα
 κάθουμαι εδώ λοιπόν στο ξάγναντο διάχυτος,
 σκόρπιος, στέρεος, ενωμένος
 και μόνο που προφέρω τ' όνομά Της
 Ελευθερία Ελευθερία Ελευθερία
 εισπνέω κι εκπνέω το Αιώνιο
 κι ανάμεσα στα τρία μου δάχτυλα κρατάω
 το μέγα γαλανό φτερό του Αρχαγγέλου
 και γράφω τα Επινίκια.

Τὴ Πωριούνη μὲν τὴν κλαῖα

Τὴ Πωριούνη μὲν τὴν κλαῖα, — ἐκεῖ πὺ πάει νὰ σκύψει
 μέ λ' οὐσχιά δ' οὐ κόκκαλο, μέ λ' ἀπὸ δ' οὐ σφόνδα,

Ναῖν, πελιέλαι ἀποδαρχῆς κι ἀνιρκεύει θ' ἀθροεύει
 θ' ἀκαρκύνει λ' οὐ θερὸ μέ λ' οὐ καράκι λ' οὐ ἤνικ.

Χειρόγραφο του ποιητῆ ἀπὸ τα:
 «Δεκαοχτὼ Λιανοτράγουδα τῆς πικρῆς πατρίδας»

ΕΑΡΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

XVIII

Κλείνω τα βλέφαρα
κάτω απ' την ήρεμη νύχτα
κι ακούω να κελαηδούν μυριάδες άστρα
εκεί όπου σύρθηκαν τα δάχτυλά σου
πάνω στη σάρκα μου.

Είμαι
ο έναςτρος ουρανόσ
του θέρους.

Τόσο βαθύς κι ωραίος
τόσο μεγάλος έγινα
απ' την αγάπη σου
που δε δύνεσαι πια
να μ' αγκαλιάσεις.

Αγαπημένη
έλα να μοιραστούμε
τα δώρα που μου 'φερεις.

Ιδού, το δάσος λυγίζει
απ' το βάρος των ανθών και των φύλλων του.

Αθήνα, Σανατόριο της Πάρνηθας (1937- 1938)

ΥΠΟΘΗΚΗ

*Είπε: Πιστεύω στην ποίηση, στον έρωτα, στο θάνατο,
γι' αυτό ακριβώς πιστεύω στην αθανασία. Γράφω ένα στίχο,
γράφω τον κόσμο· υπάρχω· υπάρχει ο κόσμος.*

*Από την άκρη του μικρού δακτύλου μου ρέει ένα ποτάμι.
Ο ουρανός είναι επτά φορές γαλάζιος. Τούτη η καθαρότητα
είναι και πάλι η πρώτη αλήθεια, η τελευταία μου θέληση.*

Κιγκλίδωμα

Καρλόβασι Σάμου, 31.iii.69

Οι εικόνες είναι ζωγραφισμένες πέτρες από το Γιάννη Ρίτσο

Επιμέλεια Ύλης: Αλίκη Γεωργουλέα

Καλλιτεχνική Επιμέλεια Προγράμματος και Εκδήλωσης: Βασιλική Κατέρη